

Christine Carpenter, *The Wars of the Roses: Politics and the Constitution in England, c. 1437—1509*. Cambridge Medieval Textbooks. Cambridge 1997. 280 sivua.

Carpenterin teoksen kansi ja takakannen sisältökuvaus lupaavat lukijalle paljon. Kannessa nimi ruusujen sota herättää mielenkiintoa ja mielikuvia Yorkien ja Lancasterilaisten välisestä taistelusta Englannin kruunusta, Richard III:n julmuudesta veljenpoikiaan kohtaan, valkoisen ja punaisen ruusun yhdistymisestä Tudorien dynastiassa ja niin edelleen. Takakannen sisältökuvauksessa teosta luonnehditaan puolestaan lupaavasti *uudeksi tulkinnaksi* kyseisestä poliittisesta ajanjaksosta. Carpenterin kunnianhimoisena tavoitteena on *oikaista* menneiden historiantutkijoiden tekemät virheelliset johtopäätökset ja tulkinnat.

Asiaan perehtyneelle lukijalle teoksen nimeen liitetyt vuosiluvut 1437—1509 herättävät ihmetystä, sillä niitä ei voi liittää suoraan ruusujen sodan vuosiluvuiksi. Ruusujen sodan katsotaan perinteisesti alkaneen vuonna 1455 ja päättyneen vuoden 1485 Bosworthin taisteluun. Johdannossaan Carpenter yllättäen korostaakin, että kyseinen sota ei teoksen nimestä huolimatta ole suinkaan pääosassa. Tutkimuksessa ei täten rajauduttaisi käsittelemään ruusujen sotaa, sen syitä, vaiheita tai seurauksia, vaan teoksen pääteemaksi nousisivat Englannin hallinto ja poliittinen kriisi vuosina 1437—1509. Lukijalle saattaa näin nousta hetkellinen epäily markkinavoimien vaikutuksesta nimivalintaan, sillä nimenä ruusujen sota houkuttelee taatusti enemmän ostajia kuin politiikka ja konstituutio. Näin etenkin Isossa Britanniassa, jossa kukoistaa muun muassa punnille alistettu populaarihistoria kuninkaineen, kuningattarineen ja sotineen niin kirjoissa, suklaapatukoissa kuin teekupeissakin.

Johdannossa esitetystä linjauksesta huolimatta tutkimuksen painopiste on ehdottomasti ruusujen sodassa, mikä myös antaa perusteet alun hämäävälle nimivalinnalle. Häivähdys tutkimuksen tavoitteiden ja sisällön välisestä ristiriidasta säilyy läpi koko teoksen ja korostuu erityisesti yhteenvedossa. Tarkastelemalla Englannin myöhäiskeskiajan yhteiskunnallisia rakenteita, käytäntöjä ja odotuksia Carpenter pyrkii löytämään uusia näkökulmia juuri ruusujen sotaan; sen syihin ja seurauksiin.

Teoksen alkulukujen kautta lukijalla on mahdollisuus perehtyä perustietoihin myöhäiskeskiajan Englannin yhteiskunnasta ja ajattelutavasta, joita on yleensä pidetty vaikeina ja kaukaisina aiheina. 1400-luvun poliittisten ja hallinnollisten rakenteiden ja kehityksen käsittelyssä paneudutaan erinomaisesti kuninkaan asemaan, aateliston velvollisuuksiin, paikallisen hallinnon organisointiin ja niin edelleen. Katsaus ruusujen sotaa käsitteleviin aikalaislähteisiin jää suppeahkoksi. Lukuisiin mielenkiintoisiin kronikoihin ja 1400-luvulla kirjoitettuihin historioihin ja kirjekokoelmiin viitataan lyhyesti analysoimatta tarkemmin niiden käyttökelpoisuutta lähteinä. Myöhäisemmän historiankirjoituksen tarkastelu on puolestaan hyvin kattavaa ja valaisevaa. Carpenter käy läpi Englannin 1400-luvusta tehtyä historiantutkimusta aina 1800-luvulta nykypäivän tutkimuksiin asti käsitellen kriittisin ottein alan keskeisten tukijoiden (kuten Stubbs, Chrimes, Kingsford, McFarlane) näkemyksiä. Lukijalle selkeytyy nopeasti se tutkimuskenttä ja -tilanne, johon kyseinen tutkimus ja uusi tulkinta liittyvät.

Carpenter perustellen kumooa perinteisesti esitettyjä syitä poliittisen kriisin ja ruusujen sodan puhkeamiseen. Hänen mukaansa sotaa ei aiheuttanut Ranskan ja Englannin välillä pitkään jatkunut sota. Sota oli itse asiassa pitkään ainoa tekijä, joka yhdisti aateliston voimat heikon kuninkaan taakse. Samoin aikaisemmissa tutkimuksissa vahvasti esillä ollutta Englannin taloudellista kriisiä ei kyseisessä uudessa tulkinnassa pidetä merkittävänä syynä poliittiseen jakautumiseen. Ruusujen sodan alkuunpanevana voimana ei myöskään ollut yksityisten ja paikallisten riitojen laajeneminen kansalliseksi kriisiksi, sillä vaikutussuunta kulki juuri toisin päin: keskushallinnon ja kuninkaan aseman romahtaminen antoivat tilaisuuden paikallisten konfliktien syntymiselle ja niiden muodostumiselle merkittäviksi ristiriidoiksi kansallisella tasolla. Ulkopoliittisten kilpailuasetelmien vaikutusta ruusujen sodan syntyyn ei myöskään pitäisi yliarvioida, vaikka Ranskan, Englannin, Skotlannin ja Burgundin väliset suhteet olivatkin jännittyneitä ja niitä käytettiin sodassa tehokkaasti hyväksi.

Mikä sitten Carpenterin tulkinnan mukaan aiheutti ruusujen sodan? Pääasiallinen syy juontaa vuodesta 1437, jolloin valta siirtyi täysi-ikäiseksi tulleelle Henrik VI:lle. Henrik oli täysin avuton hoitamaan kuninkaalle asetettuja velvollisuuksia, jolloin politiikka ja hallinto ajautuivat yhä syvenevään kriisiin; ruusujen sotaan. Juuri tällä aspektilla Carpenter perustelee yhteiskunnan poliittisen ja hallinnollisen rakenteen korostamista: tapahtumia on tarkasteltava koko hallintojärjestelmän viitekehuksesta käsin,

jotta voisi ymmärtää, miksi Henrikin poliittinen taitamattomuus oli ratkaisevassa asemassa ja mistä ajanjakson kriisissä lopulta oli kyse.

Myöhäiskeskiajan Englannissa hallintojärjestelmä rakentui hyvin pitkälti kuninkaan vallan ja auktoriteetin varaan. Kuningas oli vallan ylimmällä portaalla halliten laajan ja monimutkaisen hallintosysteemin kautta. Hallinto eteni kuninkaalta aateliston välityksellä alemmalle aatelille ja maanomistajien kautta aina talonpoikiin saakka. Onnistuneen hallinnon perustana Carpenter pitää julkisen ja yksityisen alueen tiivistä ja tehokasta vuorovaikutusta, jonka mahdollisti kuninkaan vahva asema eri tahojen kohtauspisteessä. Kuninkaan ominaisuudet ja suhteet näihin tahoihin olivat avainasemassa hallinnon onnistumisen kannalta. Normaaleissa olosuhteissa Englannin myöhäiskeskiajan hallintojärjestelmä oli täysin toimiva, mutta heikon Henrik VI:n kohdalla järjestelmä mureni. Koska valtakunnalta puuttui ylin auktoriteetti, hallinnollinen järjestelmä ei pystynyt toimimaan ja poliittinen jakautuminen oli väistämätöntä etenkin kuningattaren ja Yorkin vahvistamana. Ruusujen sodassa ei ole siten kyse aikaisempien tutkimusten korostamasta kuninkuuden ja hallintojärjestelmän heikkoudesta, vaan *kuninkaan* aiheuttamasta kriisistä, joka uhkasi vuosien myötä laajeta koko valtion kriisiksi.

Erityisen ansiokkaasti ja ajatuksia herättävästi tutkimuksessa käsitellään ruusujen sodan seurauksia. Sodan vaikutuksia on yleisesti suuresti vähätelty, sillä ne on sivuutettu liian lyhytaikaisina ja rajallisina. Carpenter nostaa mielenkiintoisesti esille uusia näkemyksiä sodan seurauksista muun muassa poliittisen tietoisuuden heräämisestä, alemman aatelin kokemasta sekasorrosta ja paikallishallinnon kaaoksesta. Tutkimuksen mukaan kriisin seuraukset heijastelevat jopa 1500-luvun alkuun asti. Kuninkuuden koskemattomuuden heikkeneminen (kuningas vaihtunut/vaihdettu lukuisia kertoja) ja kruununperimyksen vaatiminen kaukaistenkin sukulaisuussuhteiden kautta (Henrik VII) aiheuttivat epävarmuuden tunteen, joka näkyi selkeästi muun muassa Tudoreiden pakkomielteenomaisessa kruununsa turvallisuuden takaamisessa.

Tutkimus uppoutuu paikka paikoin niin tarkkaan ja yksityiskohtaiseen käsittelyyn, että varsinainen teema ja juoni hukkuvat. Vaikutelmaa korostaa Carpenterin tarkka paneutuminen paikalliseen politiikkaan ja tapahtumiin. Paikallisuutta ja sen merkitystä kansallisella tasolla tarkasteleva tutkimusote on vahvasti mukana myös hänen muissa teoksissaan kuten *Locality and Polity: Study of Warwickshire Landed Society 1401—99*. Yksityiskohtainen ote lienee kuitenkin perusteltua Carpenterin luonnehtiessa tutkimustaan ”väliraportiksi”, koska kyseiseen ajanjaksoon suuntautuvaa perustutkimusta tehdään laajalti koko ajan. Lukijalle teos ei ole kovinkaan helppoa ja sujuvaa luettavaa, minkä vuoksi tietty asiaan perehtyneisyys on hyvinkin paikallaan.

Carpenterin tutkimuksen anti ei piile sen tuomassa uuden tiedon määrässä, vaan sen korostamassa tuoreessa näkökulmassa. Tarkka ja moninainen teos tuo uusia painopistealueita (hallintorakenteet ja niiden

pitkäaikaisen muutokset) ja tulkintoja ruusujen sodan tarkasteluun. Takakannen lupaus uudesta tulkinnasta on siten hyvinkin paikallaan, joskin tuulahduksia samansuuntaisista tuloksista muun muassa ruusujen sodan syiden kohdalla onkin jo ollut havaittavissa tutkimuskirjallisuudessa. Kokonaisuutena Carpenterin teos on erinomaista ja hyödyllistä luettavaa olipa lukija sitten kiinnostunut ruusujen sodasta tai 1400-luvun Englannin hallintojärjestelmästä.

Maarit Oikarinen, KM

Jyväskylän yliopisto, Opettajankoulutuslaitos, PL 35, 40351 Jyväskylä.